

15

AYLIK EDEBİYAT & FİKİR DERGİSİ

MART

2021

FİYATI 10 TL / KKC FİYATI 13 TL

ISSN 2687-5454
9 772687 545006

Muhit

Ahmet Edip Başaran / Ali K. Metin / Âlim Kahraman / Âlim Yıldız
Arif Ay / Ayşegül Baytut / Bahadır Sancak / Beyzanur Turcihan
Caner Arabacı / Celâl Fedai / Cemal Kurnaz / D. Mehmet Doğan
Dilara Ayşe Akdeniz / Dursun Çiçek / Enes Talha Tüfekçi
Emel Özkan / Erol Göka / Esra Harmanda / Feride Turan
Gülsüm Ercan / Harun Yakarer / Hasan Aycın / Haşim Şahin
Hülya Ateş Yıldırım / Hüsrev Hatemi / İbrahim Tenekeci / Leylâ İpekçi
M. Ruyan Soydan / Mahmut Gürkan / Muhammed Enes Kala
Mehmet Narlı / Mustafa Cemil Efe / Mustafa Nezihi Pesen
Murat Güzel / Mustafa Özçelik / Mustafa Özel
Münire Rumeysa Çakan / Namık Açıkgöz / Necmettin Turinay
Necmi Uyanık / Necip Tosun / Osman Toprak / Said Yavuz
Selçuk Sümer Özel / Selime Kahraman / Soner Karakuş
Tahsin Yıldırım / Tuba Kaplan / Turan Karataş
Ümmü Gülsüm Taşkın / Yunus Arifoglu
Zeynep Merdan / Zeynep Şakar

Dosya:

İstiklâl Marşı
Mehmet Âkif

İstiklâl Marşı millî mutabakat
metnidir

D. MEHMET
DOĞAN

Mehmet Âkif kime “Korkma” dedi?

*Birinci Dünya
Savaşı nihayete
erdikten
sonra korku
büyümüştür.
Çünkü Çanakkale
ve Kütü'l-
Amâre gibi
büyük zaferlere
rağmen, savaş
kaybedilmiştir.*

İstiklâl Marşı “Korkma!”
nidasıyla başlar.

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak!

Milli marşımızın böyle bir kelimeyle başlaması tartışma konusu olmuştur.

İstiklâl Marşı'nın başındaki “Korkma” hitabının bütün millete yönelik bir ifade olduğu söylenebilir. Milletimiz endişelenmemelidir, emin olmalıdır; o ezelden beri hür yaşadığı gibi, bundan sonra da hür yaşayacaktır. Bu topraklardaki en son ocak sönmeden yani en son aile yok edilmeden, al sancak şafaklarda yüzmeye devam edecektir. Mehmet Âkif, bu mısralarla çok kuvvetli bir mukavemet düşüncesi ortaya koymaktadır. Düşmana karşı mukavemet, direniş; milletin en küçük vahidi/birimi olan aileye, ocağa hasredilmektedir. Ferdin yalnızlığının ötesinde ailenin temel bir bütünü temsil ettiği unutulmamalıdır. Aile en küçük millettir. En küçük millet yok edilmeden düşman istediği sonuca ulaşamayacaktır. İstiklâl Marşı'nın yazılış şartlarını bilirsek, aynı zamanda bu hitabın tahsisen bir kesimi, grubu hedeflediğini düşünebiliriz. Böyle bakılınca “Korkma!” hitabı, en çok korkanlara yönelik bir ifadedir. Korku, insanın temel hislerindedir. İnsan korku ve ümit arasındadır (havf ü reca). Korku insiyakidir (içgüdüsel). Bazen bizi aklımız korkuya sürükler. Akıl mevcut bilgiler, veriler üzerinden düşünür ve bizi korkuya sevk edebilir. Kalp ise aklı aşan bir genişlikle her şeye rağmen bize ümit telkin eder. Eşref Edip'le Mehmet Âkif'in birlikte çıkardıkları *Sebilürreşad* dergisinin Ankara'da yayınlanan ilk sayısının başlığı manidardır: “*Yeşe düşen Müslüman değildir!*” (3 Şubat 1921)

“Ümitsizliğe kapılan Müslüman değildir.” Yeşe düşmek, bir korku, karamsarlık halidir. *Sebilürreşad*'ın bu sayısında Mehmet Âkif'in Kastamonu havalisinde verdiği vaazların hülâsası (özeti)

yayınlanmıştır. Âkif konuşmanın başında okuduğu ayetlerin manasını şöyle açıklıyor:

“Ey cemaat-ı müslimîn! Bu okuduğum âyat-ı celilenin (yüce ayetlerin) birincisi Sûre-i Yûsuf’da, ikincisi Sûre-i Hicr’de, üçüncüsü Sûre-i Zümer’de, dördüncüsü de Sûre-i Secde’dedir. Dördü de ye’si, Allah’ın rahmetinden, inâyetinden, nusretinden ümidi kesmeyi, sûret-i kat’iyyede (kesin olarak) nehy ediyor (yasaklıyor). Bunun neüzübillâh (Allah’a sığınırım) küfür olduğunu, dalâl (sapkınlık) olduğunu açıktan açığa ümmete bildiriyor. Evet âyât-ı kerîme sarihtir (açıktır). Hiç te’vil götürür yeri yoktur.”

Korku insani bir histir fakat yerleşirse, hastalık halini alır. Tıp dilinde bu “fobi/havf” olarak adlandırılır. İnsan açık havadan korkar (aerofobi), açık yerden korkar (agorafobi), kapalı yerden korkar (klostrofobi), yüksekten korkar (akrofobi). Mehmet Âkif’in İstiklâl Marşı’nda kullandığı “Korkma” hitabının şiirindeki geçmişi araştırılırsa, korkunun kaynağı, mahiyeti ve Âkif’in kimi/kimleri hedeflediğiyle ilgili ipuçları bulunabilir.

Mehmet Âkif, 1912’de yayınlanan *Süleymaniye Kürsüsünde* şiirinde/kitabında Abdürreşid İbrahim’in dilinden konuşur:

“Mütefekkirleriniz, anlaşılın, pek korkak,
Yâhud ahmak... İkisinden bilemem hangisidir?
Sanıyorlar ki: “Bugün Avrupa tek mil kâfir.
Mütedeyyin görünürsek, diycekler, barbar!
‘Libri pansör’ geçinirsek, değişir belki nazar.”

Burada Avrupa’yı idealize eden Batıcı mütefekkirlerin kastedildiği anlaşılmaktadır. Bunlar esasen Avrupa’yı da doğru dürüst bilmemektedir. Avrupa’nın tamamen dinsiz olduğunu, biz dindar görünürsek yanlış anlaşılacağımızı düşünmektedirler. O zaman “libri pansör” geçinirsek/ görünürsek, bize bakışları değişir sanmaktadırlar. Libri pansör gerçekte “hür düşünceli” demektir. Şiir Ankarada basılan *Sebilürreşad* nüshalarında yeniden yayınlanırken karşılık olarak “dinsiz” denilmesi manidardır.

Avrupa’ya karşı dinsiz görünmenin bizi onların düşmanlığından kurtaracağını sanmak, “Korkma” kelimesinin kullanılmasıyla ilgili açıklayıcı bir yaklaşım olabilir.

Öncesi Cihan Harbi

Âkif, ilk defa 1917’de yayınlanan *Hatıralar* kitabında yer alan bir şiirinin başına Âl-i İmran suresinin 173. ayetini koymuş ve şöyle açıklamıştır: “O mü’minlere ind’allah (Allah katında) ecr-i azim (büyük sevap/mükafat) var ki: Birtakım kimseler kendilerine “Düşmanlarınız sizin için kuvvetlerini topladılar; onlardan korkmalısınız” dedikleri zaman bu haber imanlarını artırır da: “Allah’ın nusreti bize kâfidir, o ne güzel muhafızdır!” derler.”

Şehâmet dini, gayret dini ancak Müslümanlık’tır; Hakiki Müslümanlık en büyük bir kahramanlık’tır.

mısralarıyla başlayan şiir 4 Eylül 1330 (17 Eylül 1914) tarihini taşımaktadır. 1914’ün ağustos ayında Cihan Harbi (Birinci Dünya Savaşı) başlamıştır. Osmanlı devletinin bu savaşın dışında kalma ihtimali neredeyse yoktur. Nitekim, kısa süre sonra, ekim ayının sonunda, Osmanlı devleti savaşa dâhil olmuştur. Mehmet Âkif’in bu şiirini muhtemel savaşa bir nevi zihni hazırlık olarak görebiliriz. Osmanlı devletinin savaşa girmesinden kısa süre sonra, aynı yılın kasım ayında Mehmet Âkif Teşkilat-ı Mahsusa tarafından Berlin’e gönderilir. Davet, Alman imparatoru adına yapılmıştır. Âkif’e Alman karargâhı ziyaret ettirilir ve Rus ordusuna karşı parlak başarılar kazanan Feld Mareşal von Hindenburg’la görüştürülür. Âkif, Almanlara esir düşen sömürgelerden toplanmış Müslüman askerlere ayrılan Berlin yakınlarındaki kampta konuşmalar yapar ve Fransız ordusunda halen savaşmakta olan Müslüman askerlere yönelik Arapça beyannameler yazar. Her iki faaliyetin de faydası görülür. Dünya hükümrânı İngilizlerin ve müttefiklerinin harp filoları kasım ayının ilk günlerinden itibaren Çanakkale boğazının karşısına mevzilenmeye başlamışlardır. Hedef İstanbul’dur. Osmanlı payitahtını, hilafet merkezini bir deniz harekâtı ile ele geçirmek böylece aynı zamanda, müttefik Rusya ile denizden irtibat kurmak amaçlanmaktadır. Mehmet Âkif, Berlin’deyken aklı fikri hep Çanakkale cephesindedir. Savaşın seyri konusunda herkese sorular sorar. Binbaşı Ömer Lütfi Bey bunlardan biridir. Ömer Lütfi Bey de Teşkilat-ı Mahsusa tarafından Berlin’e gönderilmiştir. Âkif, Ömer Lütfi Bey’i sevmekte ve takdir etmektedir. Eşref Edip, Ömer Lütfi’nin daha önce *Sebilürreşada* gelip giden ve Âkif’i çok seven bir asker olduğunu belirtiyor. Âkif, Berlin’i onunla dolaşmıştır. Ömer Lütfi Bey dahi, dünyanın

en büyük deniz güçlerinin Çanakkale muhasarası hakkında, "İnsan kudretinin dışında bir sebep olmazsa biz orada tutunamayız." demektedir. Bu cevap Âkif'i infiale sürükler hatta ağlatır. "Ömer Bey ne diyorsun sen, Çanakkale bizim tek dayanağımız, o yıkılırsa halimiz ne olur" diye feryad eder. Ömer Lütfi Bey, "Âkif'in böyle askeri muhakemelere (akıl yürütmelere) tahammülü yoktu." diyor. O, "Bütün dünya toplanıp hücum etse yine Çanakkale sükül etmez (düşmez)." dermiş. Mehmet Âkif, "Binbaşı Ömer Lütfi Bey kardeşimize" hitabıyla ithaf ettiği *Berlin Hatıraları* şiirinin sonunda bu konuyu işler.

*Sen ey Boğaz ki, uzattın bu âhenin kolunu,
Halife yurdunu tehdid eden deniz yolunu,
Cihâna karşı asırlarca bağladın durdun.*

"Ey boğaz, sen demir kolunu uzattın ve halife yurdunu tehdit eden deniz yolunu dünyaya karşı asırlarca bağladın durdun." diye başlayan Âkif, "Senden uzaktayım, ama şu anda cepheni görmekteyim: Ateş yağıyor, bulutların biri binlerce yıldırım sağıyor!" diyor. "Bakışı bin bu kadar mil mesafeden kavuran alevleriyle o sele karşı duran karaltılar nedir?" sorusunu soruyor. Asker mi, taş mı, gölge mi? Gözü seçmemektedir, yoksa bu bir serap mıdır? Taş olsa, erir; gölge olsa parçalanır; tufan gelir de önünde sed mi tanır!

*Durun!.. Kıvılcıktan görüldüğüm hayâletler
Bakin: İlerledi... Asker! Hudâ bilir, asker!
Evet, gözüm seçiyor şimdi bir bir efrâdı:
Halife ordusunun en muazzam evlâdı,
Ki pâk alınları İslâm için son istihkâm.*

Âkif, buradan sonra temiz alınları İslâm için son istihkâm olan Çanakkale cephesindeki askerlere hitap eder:

*Hudâ rızâsı için ey mücâhidin-i kirâm!
Sebâtı kesmeyiniz, çünkü, sâde sizde ümîd;
Dönerseniz ebediyyen söner gider tevhîd,*

Ey büyük mücahitler, sebatı kesmeyin ümidimiz sade sizde. Siz dönerseniz, geri çekilirsanız, tevhid, İslâm sonsuza kadar söner!

Şiirin devamında, bir geri çekilme, ricat anında olabilecekler tasvir edilir. Ve söz şöyle bağlanır:

*Enîn içinde vatan... Kıymayın şu mazlûma,
Hudâ rızâsı için ricat etmeyin!*

Aslında Âkif burada aydınların dilinden konuşur, onlar adına yalvarır. Bu korku dilidir. Aman sebatı kesmeyin, geri çekilmeyin, ricat etmeyin der. Bu birikmiş korkuların ifadesidir. Gerçekten korkulacak bir durum vardır ve insanüstü bir gayret, mucizevi bir mukavemet gerekmektedir. İşte bu noktada Âkif cephedeki askerleri konuşturur ve onlar konuşmaya "Korkma" diye başlar!

Korkma!

*Cehennem olsa gelen göğsümüzde söndürürüz;
Bu yol ki Hak yoludur, dönme bilmeyiz, yürürüz!
Düşer mi tek taşı, sandın, harim-i nâmûsun?
Meğer ki harbe giren son nefer şehid olsun.
Şu karşımızdaki mahşer kudursa, çıldırsa;
Denizler ordu, bulutlar donanma yağdırsa;
Bu altımızdaki yerden bütün yanardağlar,
Taşıp da kaplasa âfâkı bir kızıl sarsar;
Değil mi cephemizin sinesinde iman bir;
Sevinme bir, acı bir, gaye aynı, vicdan bir;
Değil mi cenge koşan Çerkes'in, Lâz'ın, Türk'ün,
Arab'la, Kürd ile bâkidir ittihâdı bugün;
Değil mi sinede birdir vuran yürek... Yılmaz!
Cihan yıkılsa, emîn ol, bu cebhe sarsılmaz!
Nasıl ki yarmadan âfâkı pâre pâre düşer,
Hudâyı boğmak için saldıran cünûn-i beşer,
Nasıl ki nur-i hakikatle çarpışan evham;
Olur şerare-i gayretle âkıbet güm-nam,
Şu karşımızdaki mahşer de öyle haşrolacak.
Yakında kurtulacaktır bu cephe...*

-Kurtulacak?

*Demek yıkılmayacak kible-gâh-ı â'mâlim?
Demek ki ölmüyoruz...*

Haydi arkadaş gidelim!

Âkif şiirin sonunda, Çanakkale'de savaşan askerlerin, "yakında kurtulacak bu cephe" sözü üzerine emellerinin kiblesinin yıkılmayacağına, millet olarak ölmeyeceğimize kani olarak, "Haydi arkadaş gidelim." der. Mehmet Âkif bu şiiri Berlinde tamamlamış ve 5 Mart 1331 (18 Mart 1915) olarak tarihlemiştir. Bu tarih Çanakkale deniz zaferinin kazanıldığı gündür. Mehmet Âkif, mart ayında Almanya'dan döner. Bu dönüşten iki ay sonra onu yine benzer bir vazife beklemektedir. Mayıs ayında Osmanlı Harbiye Nezareti Şerif Hüseyin'in İngilizlerle irtibatından şüphelenmiş ve Osmanlı'ya sadık Necid emiri ve Suud emiriyle görüşmek

için Teşkilat-ı Mahsusa reisi Âkif ve Eşref Sencer Kuşçubaşı'nın da içinde bulunduğu bir heyeti yola çıkarmıştır. Bu seyahatten ancak ekim ayında döner. Âkif'in dönüş sırasında Çanakkale zaferinin haberini Hicaz hattında El-Muazzam istasyonunda aldığı ve bu müjdenin heyecanıyla Çanakkale Şehitleri'ne olarak bilinen destani şiiri yazdığı bilinmektedir.

Ellerde Bayrağımız, Dillerde Marşımız

Birinci Dünya Savaşı nihayete erdikten sonra korku büyümüştür. Çünkü Çanakkale ve Kütü'l-Amâre gibi büyük zaferlere rağmen, savaş kaybedilmiştir. 1918'de Mondros Mütarekesi imzalanır. Ümitsizliğin yayıldığı korkunun büyüdüğü bu zamanda Âkif, batı Anadolu'da başlayan direnişi desteklemek için Balıkesir'e gider, Zağanos Paşa Camii kürsüsünden konuşur. Bilahire de Ankara'ya "İslâm şairi" olarak davet edilir ve akabinde yola çıkar. 24 Nisan'da Ankara'dadır. İslâm şairi Anadolu'da irşad heyetlerinde vazifelendirilir, birçok şehir ve kasabanın camilerinde vaazlar verir. Milletvekili yapılır. Dergisi *Sebilürreşad* Büyük Millet Meclisi'nin bütçesinden basılıp dağıtılır. İslâm dünyasına yönelik faaliyetlerde fikirlerinden faydalanılır. Ve işte belki de asıl Ankara'ya geliş sebebi olan İstiklâl Marşı'nı yazar. İstiklâl Marşı'nın yarışmaya rağmen ondan istenmesi, tarihin garip bir cilvesidir. Marşı yazmasını isteyenler Ankara'da hâkim konumunda bulunan Batıcı, pozitivist erkândır. O zor şartlarda ümit ve iman telkin eden bir şiiri ancak Âkif gibi inanmış bir adam yazabilir. Bu konuda Ankara yönetiminin yukarıdan aşağıya bir mutabakatı ortaya çıkmıştır. Onlar korkularını yenecek, ümit telkin edecek sözü Âkif'ten beklemektedir. Mehmet Âkif ısrar üzerine bu şiiri yazdığı için hiçbir şey gözetmeden dosdoğru ne söylemesi gerekiyorsa onu söyler. Milletimizin aidiyet unsurlarını yerli yerinde ifade ettiği gibi, bizi boğmak, yok etmek isteyen Batı emperyalizmine karşı da doğrudan ifadeler kullanır. Âkif'in, işte ikinci "Korkma" hitabı İstiklâl Marşı'ndadır. Birincisinde Çanakkale'de çarpışan Mehmetçiklere "Korkma" demiştir. Âkif, İstiklâl Marşı'nı kahraman ordumuza ithaf ettiğine göre, yine konuşan onlardır ve işte tıpkı Berlin Hatıraları'nın sonundaki gibi bu şiir de "Korkma" hitabıyla başlar. Bu korkma hitabının bütün millete şâmil olduğu söylenebilir. Fakat "İslâm şairi"nin yine de bir kesimi, belli bir grubu hedeflediğini dü-

şünmemizi gerektiren hususlar vardır. Âkif'in bu mısralardaki muhatabı, Batıcılarıdır, Batı karşısında komplekse kapılan aydınlardır. Âkif, başta bütün milleti gözetse bile dördüncü kıt'ada asıl korku içinde olanlara hitap eder:

*Garb'in âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?*

Onlar Batı'nın ufuklarını saran çelik zırhlı duvardan yani Avrupa'nın tahripkâr savaş teknolojilerinden korkmaktadır. Onları ancak iman dolu göğüsler sınırlayarak durdurabilir. "Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar." sözünden ne çıkarmalıyız? Mehmet Âkif kendisi "medeniyet" dememektedir, ona medeniyet diyenler vardır hatta daha sonra "muasır medeniyet" denilecek ve yine yüceltilecektir. Âkif işte bu barbar "medeniyet"ten korkanları temin etmek için konuşmaktadır. "Onlar ulusunlar" veya "milletimiz uludur, korkma, böyle bir imanı boğamazlar!" demektedir. Meclis'in Batıcıları, pozitivistleri böyle zor bir zamanda Âkif'in yüksek perdeden konuşmasına fazla seslerini çıkaramazlar. Korkuları onları Âkif'e yaklaştırmıştır. Meclis'te konu görüşülürken bazı oyalama konuşmaları yapılır. Bir tek kişi, onların sözcüsü olarak Tunalı Hilmi, olabildiğince açık konuşur. Âkif'in şiirinin bazı yerlerinin değiştirilmesi lazımdır. Bunun için encümene/komisyona havale edilmelidir. Tunalı Hilmi bunun için sonuna kadar direnir, önerge üstüne önerge verir. Fakat bir sonuca ulaşamaz. Çünkü Âkif'in sözü o günün yaşanan gerçekliğidir. Tek dişi kalmış canavarın saldırılarını savuşturmak için bütün millet seferber edilmiştir. Böyle bir zamanda Batı emperyalizmini savunmak mümkün değildir. Âkif, o güne mahsus şiirinde hoşlarına gitmeyen muhtevaya itiraza gücü yetmeyen garpçılara rağmen garba, medeniyete yüklenmekle kalmaz bütün mukavemet unsurlarını iman kavramı etrafında ifade eder. Ve istiklâlî hak etmeyi Hak'la tapmaya bağlar! Tam cümle şudur: "Korkma! Hakkıdır Hakka tapan milletimin istiklâl!"

Âkif'in şiiri Batı'nın öldürücü gücünden korkanlara korkularını yenecek, ümit telkin edecek en kuvvetli sözdür. Bu söz, hedefe ulaşmıştır. Millî Mücadele'nin zafere koşan askerinin elinde bayrak, dilinde Âkif'in İstiklâl Marşı vardır! ❧